

SICAK BİR KARŞILAMA MI? İSKOÇ VE İNGİLİZ MEDYASININ SIGINMACI CİNAYETİNİ SUNUŞU*

Çev: Ayşen AKKOR GÜL**

Abstract

This commentary focuses on the UK and the Scottish press coverage generated around the murder of an asylum-seeker called Firsat Dağ in Glasgow in August 2001. It also raises wider issues about the social responsibility that rests with journalists and newspaper editors covering such events.

In this case press coverage of the murder was sensational and not always accurate. Most of the journalists were impartial and moreover they helped promote stereotyping of both Glaswegians and asylum seekers. Journalists could have provided a better background to the rising tensions and facilitated the views of all parties to allay fears. However they neglected to report on misperceptions voiced by Scottish people. They did not suggest solutions to the problems rather they blamed first the asylum-seekers, then the locals. Nearly all the papers reported that the attack was racially motivated although the Strathclyde Police detectives did not confirm that this was the motive for the murder.

Moreover the oscillating viewpoint that was expressed by the Scottish and UK national press only confused the issues rather than helping clarify them for the reader. For a more informed debate about the asylum issue it is necessary to be impartial journalists and offer a voice to all sections involved.

Key words: *Asylum-seekers, Scottish and UK Media, Social Responsibility.*

Ağustos 2001'de, Glasgow'da bir Türk sığınmacının öldürülmesi, hem ulusal hem de uluslararası medyanın ilgisini sığınmacıların batı toplumları ile toplumsal bütünleşme

sürecini incelemeye yöneltti. Bu yorum yazısı, cinayet hakkında yazılanlar üzerinde odaklanırken, aynı zamanda bu gibi olayları

ele alan gazeteci ve editörlerin topluma karşı olan sorumlulukları gibi daha kapsamlı konuları da beraberinde irdelemektedir.

Son birkaç yıl içinde Britanya'ya sığınan yabancılar, gazetede çıkan haberlerin büyük bir bölümünün kendilerine karşı olumsuz bir tavır içinde yazıldığını izlediler. Bu ha-

*Coole, Carolyne (2002); "A warm welcome? Scottish and UK media reporting of an asylum-seeker murder", Media, Culture and Society, Vol: 24: 839-852.

**Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon ve Sinema Bölümü.

berler sığınmacılara karşı düşmanca ve hursuz bir ortamın yaratılmasına yardımcı oldu. Halkın büyük bir bölümü medya ve politik çevrelerin olumsuz görüşlerini benimserken, Londra ve Glasgow'da yeni oluşan topluluklar hakkında korku ve şüphe uyandıran efsaneler dolaşmaya başladı.

Demokratik bir toplumda yaşadığımız göre, uzak ülkelerdeki olayların İngiliz halkını etkilediği durumlarda, örneğin, insanlara yardım etme konusundaki krizlerin, haber editörlerini olayların daha dengeli kopyalarını üretmeye cesaretlendireceği iddia edilebilir.

Glasgow cinayeti sığınmacılar hakkında zıt görüşleri de beraberinde getirdi. Basın sığınmacılara karşı önceden takındığı olumsuz tavır üzerinde yeniden bir değerlendirme yaparak, daha sonra kesin bir biçimde ırkçı olarak tanımladığı ev sahibi topluluğu eleştirdi. Her şey alt üst olmuştu; gazeteciler şimdi sığınmacıların içinde bulunduğu vahim duruma acıyor, onları medeni ve merhametli bir ülkede başını sokacak yer arayan kaybolmuş kişiler olarak görüyordu. Glasgow'un Sighthill semtinde yaşayan yerli halk sığınmacılara karşı düşman ve ırkçı olarak betimleniyor ve hatta sığınmacılara karşı şiddet hareketlerinin gelişmesine neden olabilecek kışkırtıcı bir atmosfer yaratırları için suçlanıyorlardı. Bazı gazetelerin sansasyonel haberleri, halkı sığınmacıların ülkeye yerleşmesi konusunda karşıt gruplara ayırdı. Ayrıca yardım dernekleri, bürolar, toplum örgütleri ve iyi niyetli sığınmacıların yapıcı çalışmaları engellendi. Gazetecilerin sığınmacılara acımak veya kınamak; evsahibi Glasgow topluluğunu ise eleştirerek Glasgow'a yerleşti ve her gün yüzlerce gelmeye devam etti. Bu kişilerin büyük bir bölümü Afganistan, Irak ve İran gibi ülkelere gelmekte idi. Bunlar Konseyin yöne-

tirmek veya övmek arasında bocalayan, çelişkili tutumlar sergiledikleri gözlemlendi. Aşağıda okuyacağınız gibi, tartışmanın düzenleniş biçimi hem tabloid gazetelerde hem de fikir gazetelerinde çıkan haberlerde şizofrenik özellikler taşıyordu. Haber editörleri ya gazetelerinin sığınmacı politikasından emin değildi; ya da her iki kesimden de vazgeçemedikleri için birçoğu gazete okuru olan yerli halkı ve sığınmacıları yatıştırıyorlardı.

Konvansiyona İthaf Olunur

Birleşmiş Milletlerin 1951 tarihli mülteciler hakkındaki konvansiyonu mülteciyi şu şekilde tanımlamıştır:

"...politik görüş, belirli bir grubun üyesi olma, uyruk, din gibi nedenlerden dolayı zulüm görmekten korkan ve bu sebepten ötürü ya ülkesinin korumasını alamayan ya da almak istemeyen kişi."

1960'lı yıllardan beri insanlar ikamet ettikleri ülkelerden zulüm görmeyecekleri daha iyi bir hayat umuduyla Amerika Birleşik Devletleri, Güney Afrika, Batı Avrupa ve Avusturalya'ya sığınmaktadırlar.

Glasgow'a yerleşen en son sığınmacı grup, 2000 yılının Nisan ayında İngiliz hükümetinin yerel otoriteleri sığınmacılara kalacak yer ve destek sağlanmaları konusunda teşvik ederek Londra'daki baskıyı hafifletmesinden sonra, gelmeye başladı.

Nisan 2000'de Glasgow Şehir Konseyi iskan mevcudundan 2500 kadar barınacak yeri sığınmacılara tahsis etmek üzere anlaşmıştı. 2002 yılının başlarında 4500 civarında kişi

timindeki Sighthill, Castlemilk ve Knightswood gibi iskan bölgelerine yerleştirildi.

Çok geçmeden akın edenlerin bazılarının hiç İngilizce bilmediği, İskoç halkının kültür ve dini inançlarından çok farklı bir takım inanışları olduğu ve bu kişilerin gerek İskoç vatandaşları, polis güçleri, iş bulma büroları gerekse yerleştirme yetkilileri için sorun yaratacağı anlaşıldı. Ancak ilginç bir şekilde, medyanın sığınmacıların yerleştirilme sürecini nasıl işleyeceğine dair stratejik bir medya yönetimi politikası geliştirmediği gözlemlendi.

Basın sığınmacıların gelişi ile ilgili bilgileri Glasgow Şehir Konseyi, Strathclyde Polisi, İskoç Mülteci Konseyi ve İskoç Sığınmacılar Konsorsiyumu gibi birçok değişik kaynaktan öğrendi. Bunların yanısıra yerli sakinler, sığınmacıların kendileri ve yetkililerden sızan bilgiler gibi resmi olmayan kaynaklar da vardı.

Glasgow Şehir Konseyi'nin sığınmacılara sağlanan imkanlar hakkındaki basın duyuruları oldukça kısa ve açık idi. Eğitim-öğretimden sorumlu yetkililer okul hazırlıkları ve yerel doktorlara kayıt olunması ile ilgili tavsiyelerde bulundular. Aynı zamanda Konsey, sığınmacı çocuklarının yerel okullarda başarılı olması ve sığınmacıları kabul eden yerli halkın yanı sıra başlıklarındaki değişik kültürel özellikleri keşfetmeleri gibi fırsatlardan bahsediyordu.

Zamanla sığınmacılara yapılan saldırılar basında tek tük yer almaya başladı. Olayların çoğu toplumsal bütünleşmenin beklenen zorlukları ve konunun henüz çok "yeni" olmasından kaynaklanıyordu. Birleşik Krallık'taki en büyük polis gücünden biri olan Strathclyde Polisi, sığınmacıların yerleştirildiği başlıca üç topluluk ile iyi ilişkilerin geliştirildiği yolunda olumlu haberler yaymak için çaba harcadı. Ulusal gazetelerin ve televizyonların büyük bir bölümü, polis ve

Knightswood sığınmacıları arasındaki maci ve ayrıca polis, konsey, sponsorlar ve bürolar tarafından düzenlenen Kuzey Glasgow Festivali'ni takip ederek mükemmel bir şekilde yayınladı. Glasgow'da göçmen bürolarının kültürel çeşitliliği destekleyerek topluluk ruhunu geliştirmek için olumlu çalışmalar yaptıkları gözleniyordu.

Bu olayları bildiren medya, Glasgow halkını yeni gelenleri içtenlikle kucaklayan bir topluluk olarak göstererek gayet yapıcı idi. Bu durum 5 Ağustos Pazar 2001 tarihinde Britanya'ya sığınan ve Glasgow'un Sighthill bölgesinde yaşayan Kürt asıllı Türk Fırsat Dağ'ın öldürülmesi ile değişti. İki beyaz adam tarafından görünüşte tahrik içermeyen bir saldırıda bıçaklanmıştı. Adamın İskoçya'ya geleli sadece iki hafta olmuştu.

Etnik Azınlıklar Hakkında Yazmak

Yabancıardan nefret edilmesinin sorumlusu, tek başına İskoç medyası olamaz. Sighthill cinayetinden evvel Britanya'da çıkan gazetelerin haberleri incelendiğinde, çok az sayıda gazetenin diğer ülkelerden gelen sığınmacılara karşı olumlu düşünceler yazdığı görülür.

Tipik örnekler:

Sahte mültecileri engellemek için geçit vermeyen yeni bürolar (*Daily Telegraph*,08/06/98)

Küstah Dilenciler- mülteciler geldikten hemen sonra gasptan tutuklandılar. (*Daily Record*, 16/03/00)

Mülteciler vergi mükelleflerine geçen sene 300 milyon sterlin üzerinde bir yük getirdi- bu da Britanya'daki her aile başına 13 sterlin demektir. (*Scottish Sun*, 30/03/00)

Yaz geldiğinde 10 000 mülteci bizimle birlikte yaşıyor olacak (*News of the World*, 28/01/01)

Hague'ın akıl hastası sığınmacı politikaları (*Mail on Sunday*,20/05/01)

Scant haberinde sığınmacıların büyük bir kısmının kendi ülkelerinde taciz ve zulüm gördüklerini yazdı. Aslında İskoçya'daki sığınmacıların çoğu üniversite mezunu olup profesyonel kariyerleri olan kişilerdi. Ancak onlardan aşağılayıcı bir şekilde bahsediliyor ve karikatürleri suçluymuşlar gibi çiziliyordu. Fırsat Dağ'ın öldürülmesinden sonra Sighthill'in yeni sakinlerinin insani yönü ile ilgili çok az şey yazıldı. Halbuki bu yazılar okurların başka bir ülkede yeni bir yaşama başlamanın zorluklarını kavramalarına belki de yardımcı olabilirdi.

Kanada mediasının etnik azınlıkları ele alış biçimlerini inceleyen bir araştırma (Fleras, 1995:-) dört temel problem saptamıştır: azınlıklar görünmez ve topluma uygun olmayan bireyler olarak tanımlanmakta; klişeleştirilmekte; toplumsal bir sorun olarak görülmekte ve eğlence amacıyla kullanılmaktadırlar.

Fleras'ın azınlıkların "toplumsal bir sorun" olarak tanımlandığı görüşü, sığınmacıları kabul eden her ülkede gözlemlenebilmekte ve bu durum özellikle İskoçya'daki gelişmelere uymaktadır.

Tarihe bakacak olursak İskoçya, Birleşik Krallık'taki farklı kimliğini korumaya çalışmış ve ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alanda İskoçluğunu sürdürmek için çabalamıştır. Politik olarak devredilmiş İskoçya'da bu süreç devam etmekte olup, medya farklı bir kamusal alanın yaratılmasına yardımcı olarak önemli bir rol oynamaktadır (Schlesinger et al., 2001:-). Bu an-

lamda İskoç basını örneğin, *Daily Record* kendi ülkesini, halkını korur, yurtsever, bilinçli ve gururlu bir tutum sergilemeye çalışmaktadır. Bundan dolayı sığınmacıların bütünleşmesi İskoçya'nın toplumsal sorunu haline gelmiştir: "Ümitsiz sığınmacılar dostluğu ile ün salmış İskoçya'ya yeni bir hayat arayışı için gelirler" (*Daily Record*, 02/05/01). Londra kaynaklı gazeteler ise, toplumsal bütünleşmenin yerli topluluklar üzerindeki direkt etkilerinden çok, olayın vergi mükelleflerinin üzerindeki sonuçlarını ve hükümetin bu alandaki çalışmalarını inceleyerek, Birleşik Krallığın politikasını yazmaktadır.

İskoçya mediası yerel bakış açısını yazıyor, konunun yerli topluluklar üzerindeki etkilerine önem veriyor ve yerli politikacılar ve hükümet yetkililerinin sığınmacılar için duyduğu kaygıyı yansıtıyordu. Böylece "toplumsal sorun" yerel bir soruna dönüştü ve diğer kaynaklardan yeterli medya yönetimi almayan İskoç basını bu süreçte bilginin resmi kaynağı rolünü üstlendi. Çarpıtılmış bir görüş büyük ölçüde kabul edilmeye başlandı. Gazete yazılarında sığınmacıların yerleştirilmelerinin vergi mükelleflerine getirdiği ek masraflardan bahsedildi. Ayrıca "sahte" sığınmacıların yaygınlığı ve Glasgow Şehir Konseyi'nin sığınmacılara sağladığı yatacak yer, mobilya ve elektrikli ürünler gibi "lüks şeyler" ile ilgili hikayeler yazıldı.

Britanya'daki vergi mükelleflerinin baktığı sığınmacılar kurulan menfaat sisteminin kaymağını yiyiyor (*Daily Record*,16/03/2001).

Sığınmacıların 1 000 0000 sterlinlik sağlık faturası (*The Scotsman*, 14/07/01)

Diğer bir ifade ile gazeteler, yerli toplulukta sığınmacılara karşı kızgın bir ortamın geliştirilmesine yardımcı oldular. Polis ve yerel

hükümetin sığınmacıları topluma kazandırma amacıyla geliştirdikleri strateji ve çalışmaları eleştirdiler.

Mollard'ın 2001'de İskoç Medyası üzerine yaptığı çalışmasının sonuçları, medyanın büyük bir bölümünün sığınmacılara karşı olumsuz ve hatta düşmanca bir tavır sergilediğini ortaya koydu. Raporda birçok gazete yazısının sığınmacıların İskoç toplumu üzerindeki olumsuz etkileri gibi yanlış varsayımlara dayanarak, sığınmacılar hakkında efsaneler geliştirilmesine neden olduğu iddia edilmiştir (Mollard, 2001: 9). Mollard gazetelerin benzer fikirler içeren okuyucu mektuplarını basarak, bu görüşleri doğrulayıp, meşrulaştırdığını ileri sürmüştür. (Mollard, 2001:16)

Sığınmacı hikayelerini oluşturan başlıca konular şunları içermektedir:

- Sığınmacıların sadece az bir miktarı samimidir ve geri kalanlar ise sığınma için uygun değildir.
- Sığınmacılar devletten önemli miktarda yardım alıyorlar.
- Sığınmacılar yerli halkın işlerini ellerinden alıyorlar.
- Sığınmacılar yerlilerin evlerine yerleşerek, onları evsiz bırakıyorlar.
- Bazı sığınmacılar diğerlerinden daha fazla destek hak ediyorlar.

Rapor şu şekilde sonuçlanıyordu:

...İskoçya'da bu raporun incelediği dönemde sığınmacı meselesi, hayali efsaneler, açıkça olumsuz bir dil, sığınmacıları canavarlaştıran, onları ve destekleyicilerini marjinalleştiren ırkçı klişeler ve kötü bilgilendirilmiş bir gazetecilik anlayışı ile tanımlanıyordu. Birleşik Krallık Hükümeti'nin, İskoç yetkililerin, İskoç Parlamentosu ve yerel hükümetin sığınmacılar hakkında herhangi bir taahhüt

altına girmemesi, sığınmacılar ile ilgili olumlu bilgiler veya karşı efsaneler ortaya atılması da medyayı iyiden iyiye öfkeliyordu (Mollard, 2001: 26).

Basında çıkan bu olumsuz yazılar halkın sığınmacılara karşı tavrını önemli ölçüde şekillendirdi. Sığınmacılar daha İskoçya'ya gelmeden onlara karşı olumsuz bir ortam oluşturuldu. Topluluklar arasındaki gerginliğin artması sonucunda Fırsat Dağ Sighthill'de öldürüldüğünde bu gerçeği hiçbir gazete itiraf edemeyecekti. Britanya'daki her ulusal gazete Sighthill cinayetini haber yaptı, İskoç kaynaklı gazeteler ise haberi ilk sayfadan verdi. İskoçya'daki başlıca iki fikir gazetesi *The Herald* ve *The Scotsman* ile ülkenin en çok satan tabloid gazetesi *The Daily Record* konuyu rapor edebilmek için altı sayfaya kadar yer ayırdı. Birçok gazetenin ilk sayfasında Fırsat Dağ'ın ırkçı bir saldırı sonucunda öldürülebilemiş olduğu varsayımı yer aldı.

Gazete haberleri Sighthill'de yaşayan bazı kişilerin sığınmacılara karşı ırkçı ve dar görüşlü fikirlere sahip olduklarını ima ediyordu. Kullanılan dil incelendiği zaman bazı gazetecilerin halkın reaksiyonunun ardında yerli otoritelerin haklı olmayan yardımlarından çok, ırkçı görüşlerin olduğuna inandıkları anlaşılıyordu. Hem yerli halkın hem de sığınmacıların olayın devamı ile ilgili korkuları ise, hemen cinayet sonrasında medya tarafından abartıldı. Konuşulması ve Konseyin müdahale etmesi gerektiğine dair makaleler yazıldı. Ayrıca topluluklar arasındaki gerilimin çok yükseldiği ve durumun giderek daha da kötüleşeceği ileri sürüldü.

Cinayetin işlendiği günün ardından 6 Ağustos 2001 Pazartesi tarihli gazeteler, olayın topluluk üzerindeki etkileri üzerinde odaklanmıştı. Ne yazık ki, haberlerde olumsuz

bir dil kullanılıyor ve olaydan uzun süredir süren gerilimin ardından ortaya çıkan "ırkçı bir ayaklanma" şeklinde bahsedilerek, uydurma bir gerçek üzerinde duruluyordu. Birçok gazete cinayetin ırkçı bir dürtü sonucunda işlendiği iddiasında bulunarak (bu gazetelerin okuyucuları için uydurduğu bir neden idi) haber gündemi için de gerekli parametreler sunulmuş oluyordu. Strathclyde Polisi detektifleri, cinayetin ardında ırkçı bir sebebin olabileceğinin gözden kaçırılmaması gerektiğini belirtmekle birlikte, bunu cinayetin kesin sebebi olarak da göstermiyorlardı.

Genellikle basında ırk ilişkileri, anlaşmazlık ve düşmanlık terimleri ile tanımlanmakta ve haber medyası tarafından halkın herhangi bir olay hakkındaki ilgisini arttırmak için kullanılmaktadır. (Cottle, 2000: -) Gazeteciler okuyucuları cezbedebilmek için sansasyonel başlıklar atmakta ancak bu aynı zamanda makalenin tonunu da belirlemektedir.

Saldırının ırkçı bir dürtü sonucunda gerçekleştiğini iddia eden makalelerde, kelime ve başlıklar kullanılırken, sığınmacılar düşmanlık, şiddet ve kin ile özdeşleştirilmektedir. Kimi makalelerde sığınmacıların gelişi, yerli halk ve yetkililer için sorun olarak tanımlanmış, buna karşılık sığınmacıların topluma sorun yaşatmadan uyum sağladıkları durumlara ise, hiç değinilmemiştir.

Glasgow'un akşam gazetesi *The Evening Times* şu şekilde yazmıştır:

"...Glasgow sokaklarındaki gerilimi hafifletmek için kriz sohbetleri ...sığınmacılar, konsey liderleri ve polis ile bir dizi anlaşmazlık sonrasında nihayet buluşuyor." (06/08/01)

6 Ağustos 2001 tarihli *Scottish Daily Express* şunları yazdı:

"Mültecilerin oluşturduğu 500 kişilik kalabalık dün Yıldız'ın bıçaklandığı yerde buluştu ve kalkan taşıyan polisler ırkçılık karşıtı sloganlar atarak şarkılar söyledi." (06/08/01)

Aynı gün *The Sun* ilk sayfasında yer alan "Uzak durun- polis cinayet sonrası ırkçı ayaklanmanın önünü kesiyor" başlığı ile tamamen çelişkili bir haber yayınladı. İç sayfalarda "Sığınmacıların cinayetten saatler sonra Sighthill'de barut fıçılarını üzerine çıkararak gösteriler" yaptıkları yazıldı. Bir tabloid gazetesi olan *Daily Record*, "bir Türkün öldürülmesinden sonra ırkçı ayaklanma geri püskürtüldü" şeklinde başlık attı. İç sayfalarda ise, "beyaz gençler ile savaşların yapıldığı ve özel giysili polislerin ise onları ayırmaya çalıştığı cinayetin aylardır ağır ağır kaynayan ırkçı öfkenin patlaması için adeta bir parlama noktası" yarattığı yazılmıştı.

Olayı sansasyonel bir biçimde yazanlar sadece tabloid gazeteler değildi. *The Herald* gibi fikir gazeteleri de "bazıları özel giysiler içinde olan polis birlikleri ve helikopter güçleri yerli sakinler ile protestocular arasındaki çatışmayı engellemek üzere yollandı" şeklinde iddialarda bulundu (06/08/2001). Edinburg kaynaklı ulusal gazete *The Scotsman* "Mültecilerin ölüm topraklarına ilerleyişine dur denildi" (06/08/2001). Buna karşın, İskoçya kaynaklı fikir gazeteleri tabloid gazetelerden daha dengeli olup, cinayet ile ilgili haberler tarafsız ve gerçeklere dayanıyordu.

Bu gibi haberler Birleşik Krallığın ulusal gazetelerini Glasgow'da gözlenen ırkçı kırılmalar üzerinde yoğunlaşmaya zorladı. 6 Ağustos 2001 tarihinde *The Guardian* ci-

neyetin "tahrik edilmemiş ırkçı bir saldırı" olduğunu yazdı. Aynı gün *Times* ise "Glasgow şehrinin dışında bıçaklanma olayının gerçekleştiği bölgeye yakın bir yerde toplanan 400 kadar sığınmacının gösterisini bastırmak için toplum polisi ve polis helikopterinin çağrıldığını bildirdi. Bir kaç gün sonra, 8 Ağustos 2001 tarihinde *Times* "bakan Sighthill'deki sığınmacıları atmakta tereddüt ediyor" diye konu hakkında yazmaya devam etti.

Bunlar, basında Sighthill cinayeti ile ilgili çıkan birçok haber örneğinden sadece birkacı... Ancak seçtiğimiz bu örnekler, cinayet ile ilgisi olmayan birçok yanıltıcı detay ve söylemin varlığını ortaya koymaktadır. Aşağıdaki örnekler de bunlara dahil edilebilir:

Sighthill, düşman kişilerin, ırkçıların ve canilerin yaşadığı Glasgow'un yoksul ve tükenmiş bir bölgesidir.

Yerli sakinler ile sığınmacıların karşı karşıya geldiği şiddetli bir ırkçı ayaklanma yaşandı.

İrkçı ayaklanmayı bastırmaya çalışan Strathclyde polisi çaresiz kaldı.

Öncelikle Sighthill'de "getto" koşullarına yerleştirilerek, sığınmacılara çok kötü davranıldı.

Strathclyde Polisi, Glasgow Şehir Konseyi ve yerel topluluk projeleri sığınmacıların Sighthill ile bütünleşmesine yardım etmek için hiçbir şey yapmadı.

Başka bir sığınmacı cinayeti olasılığı çok yüksek.

Bu varsayımlar cinayetten hemen sonra birçok ulusal gazetede çıktı. Ancak bunlardan

herhangi birinin doğru olduğuna yönelik kesin kanıtlar yoktu.

İskoçlar ve Sighthill hakkında bilgisi olmayan daha uzaklarda yaşayan okuyucular, cinayet ve sonrası ile ilgili haberleri okurken, bölge ve sakinleri hakkında varsayımlarda bulunacaklardı. Gazetecilerin Sighthill'i anlatırken kullandıkları kelimeler, hem bölgeyi hem de insanını olumsuz bir şekilde tanımlıyordu. Sighthill'i tasvir ederken kullanılan örneğin, "barut fıçları toprakları" (*The Sun*, 06/08/01), "ölüm toprakları" (*The Scotsman*, 06/08/01) gibi ifadeler ve "aylardır giderek büyüyen sorunlar ırkçı caniler yüzünden ateşlendi" gibi haberler olumsuz yansımalar ve çağrışımlara neden oldu. Başka bir haber de Londra kaynaklı 8 Ağustos 2001 tarihli *Times* gazetesinde çıktı. Habere göre bir bakan sığınmacıların Sighthill'e yerleştirilmelerinden "çöpe atılmak" olarak bahsetmişti. Ayrıca basın sığınmacıların gelişini dar görüşlü insanların yaşadığı tükenmiş, iskan bölgesine yapılan istenmeyen ilaveler olarak tanımlamıştı.

Gazeteciler farklı seslere, örneğin, birlikte yaşayan, sosyalleşen ve iletişim halindeki sığınmacı ve yerli sakinlerin görüşlerine yer vermemişlerdi. Konuyla gerçekten ilgili sakinlerin olumlu sözleri ise, makalelerin en sonunda yer alıyor, hikayenin gidişatını belirleyen sansasyonel başlıklar ve ana metinden sonra bunların önemi kalmıyordu.

Bununla birlikte, cinayeti yazan Birleşik Krallığın Londra kaynaklı gazeteleri Glasgow'da bıçak kültürü ile ilgili efsanelerin geliştirilmesine katkıda bulunarak, ırkçı, bıçak kullanan Glasgowlu holigan tipinin yaygın bir biçimde kullanılmasına neden oldular.

Dürüst olmak gerekirse bu konuda sadece Birleşik Krallık gazeteleri değil diğer gazeteler de önemli bir rol oynadı. Yerel bir Glasgow gazetesi olan *Evening Times* 7Ağustos 2001 tarihli nüshasında, Konseyi "başka bir sığınmacı öldürülmeden" göreve çağırıyordu. Aynı yazı bölge sakinlerini misafirlerle tokalaşır gibi hızlı bir şekilde bıçak çeken, dar görüşlü caniler olarak tasvir ederek, Sighthill ve yerli halk hakkında korku duyulmasına neden olmuştu. 6 Ağustos 2001 tarihli İskoç *Daily Mail* Fırsat Dağ'ın "İskoçya'da güvenli bir ortam aradığı için öldürüldüğünü" yazarak, hem Glasgow' u tehlikeli bir şehir olarak betimliyor, hem de sığınma isteyen bu kişiyi koruyamadığı için tüm İskoç halkını suçluyordu.

Bazı İskoç gazeteleri, görünüşe göre yerli halkın tahrikinin neden olduğu bu zorbalık karşısında ulusca utanç duyduklarını ifade ederek; halkın ve medyanın sığınmacılara karşı olan tavrını eleştiriyorlardı. Buna karşılık, İskoçya'nın en etkili tabloid gazetesi *Daily Record*, gururlu bir biçimde silahlarını kuşanmayı tercih ederek, cinayet kurbanın geçmişini araştırdı. 8 Ağustos 2001 Çarşamba tarihli gazetenin birinci sayfasının başlığı aşağıdaki şekilde idi:

Bıçaklanan Türk kurban ülkeye sığınmacı olarak girmenin yolunu buldu... mültecinin gerçek hikayesi, ...sadece kayıtlarda.

Böylece başlangıçta *Daily Record* ve diğerlerinin gelişmesine yardımcı oldukları kuşku dolu ortam yeniden canlandırıldı.

Medya Etnik Azınlıkları Anlatıyor: Uluslararası Bir Mesele

Sığınmacıların haber değeri yüksek bir konu olarak karşımıza çıkması, insanların birdenbire Britanya'ya sığınma talebiyle akın etmesine bağlanmaktadır. Sığınmacı meselesi,

hem İskoç hem de Birleşik Krallığın politik çevrelerinde hassas bir konudur. Birçok gazete sığınmacıları çatışma ve toplumsal huzursuzlukla bağdaştırmakta ve dolayısıyla bu hikayelerin nasıl yorumlanacağına dair kalıp çok önceden belirlenmektedir. 2001 yılında New York'ta gerçekleşen terörist saldırı sonrası Afganistan'daki krizin giderek daha da kötüleşmesinden beri, medyanın sığınmacılara karşı tutumu, daha da tutarlı hale gelmiştir.

Arnot (1995) daha önce yapılmış bir çalışmada, gazetecilerin küresel insanlık krizlerinin karmaşık yapısını aktarmada genellikle başarısız olduklarına dikkatleri çekmiştir. İnsanları şok ederek üzecek ve dünyadaki gaddarlık örneklerinin kurbanları ile yakınlık duymalarını sağlayacak önemli kısımların çoğu kez haber gündeminden çıkarılabileceğini yazmıştır. Arnot dünyada haksızlıklar bu kadar yaygınken gazetecilerden gerçeğin peşinde olmalarını ve sadece gerçeği yazmalarını istemektedir. Bu görüşe göre; gazetecilerin insanların batı ülkelerine sığınmalarına neden olan koşullar hakkında halkı aydınlatmaları gerekmektedir. Ancak Birleşik Krallık'taki olaylar hakkında son yazılanlar, medyanın sığınmacıların Britanya'da bulunma nedenlerini aydınlatma konusunda ne kadar yetersiz olduğunu ortaya koymuştur.

İskoçya'daki ulusal medya, sorumluluğunu bilerek yazması halinde, ırkçı gerilimin artmasını önleyecek ve hatta topluluklar arasındaki tartışmanın bitmesine yardımcı olacak güce sahipti. Ancak haber editörleri ya bu yolu seçmemiş ya da seçmekte geçikmişlerdir. Arnot'ın araştırmasına geri dönerek, basında yer alan Sighthill olayını Arnot'ın gazetecilik etiği açısından değerlendirecek olursak; sonuç neredeyse ironiktir. Zira Arnot, gazetecinin yerli halkın en

fazla tutacağı başlıkları düşünerek hikayenin özelliklerinin ayıklanmasından ziyade, çoğu kez karmaşık olan gerçeğin yazılmasından yanadır. Trajik Sighthill olayını yazan bazı İskoçyalı gazeteciler ise, gerçek olmayan ayrıntılar ekleyerek hikayeyi ilginç kılma yolunu benimsemiş veya Glasgow'un yoksul bölgesinde yaşayan "gerçek" insanlar hakkında bazı yanlış imalar içeren bir dili kullanmayı seçmişlerdir.

Manoff'un iddia ettiği gibi: Tartışmaların önlenmesinde ve yönetiminde; objektif, dürüst, doğru ve zamanında gazeteciliğin etkili bir yöntem olduğuna dair birçok kanıt mevcuttur...fakat bununla birlikte gazetecilikle alakası olmayan birçok değişik medya stratejisine başvurulduğunda sonucun çarpıcı bir biçimde etkili olabileceğine dair güçlü kanıtlar da vardır. Tartışmaların yaşandığı bir ülkeyi ele alacaksa, reklamcıların dediği gibi, gazeteciliğin de bir parçası olduğu "iyi bir medya karışımına" ihtiyacımız olduğunu kabul etmeliyiz (Manoff, 1998: 6).

Her ne kadar Manoff yukarıda savaş halindeki ülkelerden ve kitle tartışmalarından bahsediyor olsa da, medyanın rolü ile ilgili birkaç önerisi daha küçük ülkelere ve meselelere uygulanabilir. Manoff'un bazı görüşleri (Manoff, 1998: 8) ülke içindeki tartışma olaylarını aktarmada yerel medyanın gücünü arttırabilir:

Eğitim: Okuyucunun daha fazla bilgi edinmesine olanak tanır, böylece tartışmanın nedenlerini anlamalarını sağlar. Örneğin, Sighthill olayında medya bunu yapabilseydi okuyucular insanların neden batıdan sığınma hakkı istediklerini daha iyi kavrarlardı. Ayrıca hükümetin sığınmacı başvuruları ile nasıl ilgilendiğini ve sığınmacıların ülkeye hangi koşullarda yerleştirildiklerini anlardı.

Güven inşa edip, yanlış algılamalara açıklık getirme: Medya tartışmalı konular hakkında yazarken gruplar arasındaki güven eksikliğini ortadan kaldırmaya yardımcı olabilir. Örneğin, Sighthill olayında gazeteciler giderek artan gerilimin nedenlerini daha iyi inceleyebilir ve korkuları gidermek için tüm grupların görüşlerini duyurabilirlerdi. Gazetecinin meselelerin ardındaki çıkarları saptaması önemlidir. Sighthill'de gazeteciler, sığınmacıların yerli halktan daha fazla devlet yardımı aldıkları ve iyi davrandıkları şeklinde dile getirilen yanlış algılamaları ortadan kaldırmak için bir şeyler yazmayı ihmal ettiler.

Tartışmanın çözülmesi: Medya, anahtar niteliğindeki konuların halk tarafından daha iyi algılanmalarını sağlamak için belirlediği çözümleyici yapıları kullanmalıdır. Medya Sighthill olayında başkalarını suçlamak yerine çözüm önerileri getirseydi, sorunlar daha iyi bir biçimde yönetilebilirdi.

Güçler dengesi yaratılmasını hedefleme: Medya, olayla ilgili grupları güçlendirebilir, zayıflatabilir veya Sighthill olayında olduğu gibi, sorunu etkin bir biçimde tanımlamadan meselelerin etrafında dönebilir.

Çözüm inşa etme: Medya, grupların tartışma konularında çeşitli önerilerde bulunarak çözümün inşasında rol oynar. Örneğin, gazeteciler Sighthill olayında yerli sakinler, Kensey ve sığınmacıların meselelerinin üzerinde dursaydı olayın çözülmesinde etkin bir rol oynayabilecekti.

Sighthill olayı dünyanın birçok yerinde sığınmacıların meskun bölgelere yerleştirilmelerinden dolayı yaşanan tartışmaların bir örneğidir. 1980'lerde Amerika'da Guatemala, Kuba ve El Salvador'dan gelen mülteciler, yerli halk ve polisin karıştığı birkaç şiddetli

ayaklanma yaşandı. Bunların çoğu hükümetin sığınma talepleriyle baş edememesi ve sığınmacılara gereken hizmeti verememesinden kaynaklandı. Uluslararası Kriz ve Af örgütleri gibi yardım kuruluşları, Amerika Birleşik Devletleri'nde sığınmacılara empoze edilen "hapishane yaşamına benzeyen" koşulları, medyada sert bir dille eleştirdiler.

Uluslararası Af Örgütü'nün Amerika'da sığınmacıların tutuklanmalarını inceleyen bir raporunda, sığınmacıların ülkeye adım atar atmaz "suçlu" muamelesi gördükleri yazılmıştır.

Raporda şöyle denilmiştir: Sığınmacıları suçlu gibi tanımlayarak, suç ve adalet sisteminin mantığı ve lisanını ödünç alarak yaratılan sistem; koruyucu olmaktan çok cezalandırıcıdır. Sığınmacılar, uluslararası korunma ihtiyacı olan insanlardan toplum için tehdit unsuru olan, dolandıran ve Amerika Birleşik Devletleri'ne kabul edildikten sonra da yok olması beklenen insanlara dönüştürülmüştür (1999:9).

Genellikle sığınmacılar hakkında yazarken medyanın, çoğunluğun görüşüne bağlı kaldığı bilinir. Yani sığınmacılara karşı önyargılıdır. Ancak bizler, okuyucuların makaleyi okuduktan sonra kendi görüşlerini oluşturmalarını ve makalenin içeriğinin dengesiz olması durumunda ise, içeriğini eleştirmelerini bekleriz.

Amerika Birleşik Devletleri'nde geçen birkaç yıl içinde sığınmacılarla ilgili çıkan gazete haberlerinde polisin sertliğine ve küçük çocukların içinde buldukları kötü durumlara önem verildiği görülmektedir. *Washington Post*, *Chicago Tribune* ve *New York Times* gibi gazeteler, kötü davranışlara maruz kalmış veya hakları çiğnenmiş gerçek sığınmacıların acıklı durumlarını konu alan

hikayelere yer vermişlerdir. Örneğin, *LA Times*'daki bir makalede Washington'daki bir sığınmacının duruşması ile ilgili olarak şunlar yazıyordu:

"Zathang'ın Amerika'nın göç mahkemelelerinde yılan hikayesine dönen yolculuğu, Göç Bürosu'nun daha önceki bir mahkeme kararını fesh etmesi ve siyasi sığınmacı hakkını vermesiyle 1.130 gün sonra, Pazartesi günü nihayet bitti." (11/01/02).

Geçtiğimiz yıl sığınmacıların vahim durumları ile ilgili olarak medyada, özellikle de Avusturalya medyasında yazılar çıktı. Filistin, Irak ve Afganistan'dan kaçan mülteciler için Avusturalya gözde bir yerdir. Bu konudaki en kayda değer haber, Avusturalya Hükümeti'nin yaklaşık olarak 500 sığınmacı taşıyan Norveç bandıralı yük gemisinin karasularındaki Christmas Adası'na yanaşmasına izin vermemesi ile ilgili idi. Sığınmacıların kaderi medyanın ilgi odağı oluverdi. Televizyon istasyonları Hint Okyanusu'nda dalgalar ile boğuşan yük gemisinin görüntülerini yayınladı. Gazeteler Avusturalya'ya yerleşebilmek için yalvaran, açlıktan kıvranan mültecilerin resimlerini bastı. Basın sığınmacı politikasını acımasız bulduğu Avusturalya Hükümeti'ni duygusuz olarak tanımlayarak, yazıları ile yanında yer almadı.

USA Today Christmas Adası sorunu ile ilgili haberinde tahrik edici bir dil kullanmıştı:

"Seçkin Avusturalya birlikleri mülteci gemisine hücum ederek zapt etti- Kaptanın 438 mülteciyi oluşturan istenmeyen yükünü emirlere karşı gelerek Avusturalya karasularına sokması sonucunda makineli komandolar, Norveç bandıralı geminin kontrolünü ele geçirdi" (29/08/01).

"Hücum ederek zapt etti", "kontrolü ele geçirdi" ve "istenmeyen yük" gibi kelimeler sığınmacılar hakkında akla olumsuz çağrışımlar getiren çirkin ifadelerdir.

Eğer herhangi bir ülkede sığınmacıların hakları çiğneniyorsa, çok ilginç bir biçimde gazetecilerin üslupları sığınmacılara karşı sempatikleşmektedir. Gazeteler üslup ve söylemlerini sığınmacıların dehşet verici deneyimlerine uydurmaktadırlar.

Sighthill olayında da bu gerçekleşmiş; İskoç gazeteleri sığınmacılara karşı haksızlık ettiklerini fark edince, yerli halktan oluşan okuyucularını sakinleştirmeye çalışmışlardır. Sonuç olarak, birçok sığınmacı korkunç bir zulüm ile karşılaşmış ve Britanya'ya gelebilmek için hayatını tehlikeye atmıştır. Bu gerçek unutulmamalıdır.

Sighthill cinayeti ile ilgili şu nokta da kaydedilmelidir. Fırsat Dağ cinayetinin iki zanlısı mahkemeye çıkarıldığında Yüksek Mahkeme yargıcı suçlamadaki "ırkçı dürtü" ibaresini kaldırtmıştır. Cinayetin ırkçı bir dürtü sonucunda işlendiğine dair hiçbir kanıt yoktur.

Strathclyde Polisi'nin basın açıklamasında, saldırıda olabilecek ırkçı dürtüyü dedektiflerin görmezden gelmesinin mümkün olmadığı belirtilmişse de, bunun cinayet nedeni olduğu doğrulanmamıştır. Ne var ki, iki ay boyunca zanlılar yakalanana kadar cinayetin ırkçılığa dayandığı teorisi, hem yerel hem de ulusal medya tarafından işlenmiştir. İlk çıkan gazete haberlerinde basın Fırsat Dağ'ın öldürülmesini "ırkçı cinayet" veya "ırkçı dürtüler sonunda işlenmiş cinayet" şeklinde yazmıştır.

Sonuç: Dersler Alındı mı?

Sighthill vakasında, medyanın cinayeti ele alış biçiminin sansasyonel olduğu ve her haberin gerçeği tam olarak yansıtmadığı açıktır. Gazeteciler her zaman tarafsızlıklarını koruyamamış; hem sığınmacılar hem de Glasgowlular için bazı tiplerin geliştirilmesine yardımcı olmuşlardır. Böylelikle Sighthill'deki sığınmacılar ve yerli halk hakkında değişik fikirler geliştirmeye yetecek bilgidен yoksun olan okuyuculara, hazır bir takım görüşler sunulmuştur.

Cinayet öncesi basında yer alan sığınmacılarla ilgili haberler de genelde olumsuzdur. Birleşik Krallığın ulusal gazetelerinde çalışan gazetecilerin çoğu, sığınmacıların Britanya'ya yerleşmesi hakkında olumlu düşüncelere sahip olmadıkları için, sığınmacıların yerleşik topluluklar için tehdit unsuru olacağı görüşü yaratılmıştır. Tehdit unsuru olmaları veya topluluktaki bir takım şeyleri değiştirebilecekleri korkusu, okuyucuların sığınmacıların Britanya'ya gelişi hakkında şüphe duymalarına neden olmuştur. Bu süre zarfında basın, okuyucuların yeni gelenleri topluma karşı bir tehdit unsuru olarak görmelerini sağlayacak bir ortamın yaratılmasına yardım etmiştir.

Birleşik Krallık basını Sighthill'de yaşayanları ırkçı olarak tanımlamaya başladığı zaman, İskoç gazetelerinde tuhaf bir dönüşüm yaşanmıştır. Sığınmacı cinayeti kısmen Birleşik Krallık meselesi olsa da, İskoç basınında yerel bir mesele oluvermiş ve gazeteler İskoç toplumunun ırkçı bir şekilde tanımlanmasına reaksiyon göstererek, okuyucularını koruyamaya başlamışlardır. Bundan dolayı söylemlerinde bir değişim; dillerinde ise, suçlayıcı ifadelerden onaylayıcı ve sempatik bir tona doğru bir gidiş gözlemlenmiştir.

Nihayet İskoç kaynaklı gazeteler çizgilerini yumuşatarak, gözlenen ırkçı gerilimi yok edip, topluluklar arasında daha iyi ilişkiler geliştirmek amacıyla öneriler sunmaya çalıştılar. Böylece Londra basını Sighthill topluluğunu paylarken, aynı zamanda daha sempatik başlıklı yazılar yazılmaya başlandı.

Sighthill'in çözümü-topluluğumuzu tekrar nasıl inşa ederiz (*Evening Times*, 15/08/01)

Orta sınıflar mültecilere yardım edilmesini istiyor- Şenlik günü topluluklar arasındaki gerilimi dağıtıyor (*The Herald*, 15/08/01). Ancak eski söylemin yankıları hala gözlemleniliyordu.

Körler otobüse bedava binemezken mülteciler biniyor (*The Sun*, 16/08/01).

Britanya'daki Glasgow ve diğer şehirler giderek farklı kültürleri barındıran yani çok

kültürlü yapılara dönüşmekte; bu durum gelişmeleri tüm karmaşıklığıyla aktarmaya çalışan gazetecilere adeta meydan okumaktadır. İskoç ve Londra kaynaklı basının Sighthill soruşturması esnasında ve daha öncesinde sık sık görüş değiştirmesi, meseleleri okuyuculara açıklamak yerine, daha da karmaşık hale getirmiştir. Şiddetin gelişmesine neden olan korku ve güven eksikliğine dayanan bir ortamın yaratılmasında bazı gazetelerin etkili olduğu çeşitli yollardan ima edilmiştir.

İskoçya, Birleşik Krallık ve tüm dünyada yaşanan sığınma konusundaki meselelerin daha derinlemesine tartışılabilmesi, öncelikle topluluklardaki her kesimin sesinin dile getirilmesiyle mümkündür. Bu örnekte, gazetecilerin bahsettiğimiz önemli konulara yönelmesi için bir kişinin öldürülmesi gerekmiştir.

Kaynakça:

- ALLAN, S.(1999). *News Culture*. Buckingham:Oxford University Press.
- AMNESTY INTERNATIONAL (1999). "Lost in the Labyrinth: Detention of Asylum Seekers in the USA",United States of America Rights for All, New York: Amnesty International.
- ARNOT, B.(1995). " Waiting for the Cameras: Journalism and Humanitarian Crises", World Refuge Survey, US Committee for Refugees.
- CAHMORE, E. (1997). *The Black Culture Industry*, London and New York: Routledge.
- COTTLE, S.(ed) (2000). *Ethnic Minorities and the Media*. Buckingham, UK:Open University Press.
- ENTMAN, R.(2001). "The American Media and Race Relations in an Interdependent World", Joan Shorenstein Centre on the Press, Politics and Public Policy, Cambridge, MA: Harvard University.
- FLERAS, A. (1995). "Please Adjust Your Set: Media and Minorities in a Multicultural Society",Communications in Canadian Society, 4th edn. Nelson Canada.
- GUREVITCH, M., T. BENNETT, J.CURRAN and J. WOOLLACOTT(1990). *Culture, Society and the Media*, London:Routledge.
- HALL, S. (1990). "The Whites of their Eyes:Racist Ideologies and the Media", in M.Alvarado and J.O. Thompson(eds) *The Media Reader*, London: British Film Institute.
- HAMILTON, D.(1997). "How to Conduct a Multi-Ethnic Reporting Project", Centre for War, Peace and the News Media, New York University.

- MANOFF, R.K. (1998). "Telling the Truth to Peoples at Risk:Some Introductory Thoughts on Media and Conflict", The Legitimacy of Intervention for Peace by Foreign Media in a Country in Conflict", New York.
- MOLLARD, C.(2001). "Asylum:The Truth behind the Headlines", UK Poverty Programme of Oxfam GB, Oxford:Oxfam.
- RODRICK,V.(2001). Asylum Briefing, vol.1, Glasgow: Scottish Asylum Seekers Consortium.
- SCHLESINGER, P., D. MILLER and W. DINAN (2001). Open Scotland: Journalists, Spin Doctors and Lobbyists. Edinburgh:Polygon at Edinburgh.

